

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากการอพยพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ในชีวิตประจำวันบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือเกิดจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สิ่งดังกล่าวนี้จะรบกวนดุลยภาพของบุคคล เป็นเหตุให้บุคคลต้องปรับเพื่อความมั่นคงของชีวิตโดยธรรมชาติของการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้ และเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่รบกวนทำให้เกิดความคับข้องใจ (Frustration) ขัดแย้ง (Conflict) วิตกกังวล (Anxiety) เป็นผลให้บุคคลมีความตึงเครียดทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional stress) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยธรรมชาติมนุษย์พยายามที่จะรักษาความสมดุลของร่างกายจิตใจ และอารมณ์ด้วยตนเอง

เพื่อสภาพความสมดุล หรือสุขสบายให้มากที่สุด วิธีการที่ใช้เพื่อผ่อนคลาย หรือลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นอาจเป็นในรูปปฏิกิริยา หรือความคิดทุกอย่างจัดว่าเป็นการปรับตัวทั้งสิ้น

(พิชญ์ ประเสริฐสินธุ์, 2527, หน้า 274)

สุชา จันทร์เอม (2536, หน้า 135) ได้ให้คำจำกัดความของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวหมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขา มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัวตราบเท่าที่เขาดำรงชีวิตอยู่ มนุษย์ต้องแก้ปัญหาเพื่อความสำเร็จในการทำงาน เพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อสนองความต้องการทั้งกาย จิตใจและสังคม นอกจากนี้ การปรับตัวทำให้เกิดมีแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกที่มากกระทบตัวบุคคล และสภาวะจิตใจของบุคคลที่ได้รับ ทำให้เกิดการกระตุ้นความต้องการให้เกิดขึ้น บุคคลจึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้การไตร่ตรองและการเลือกสรร เพื่อให้ได้มาซึ่งความปรารถนาและความต้องการที่เหมาะสมกับตนเอง

ลาซารัส (Lazarus, 1969, p. 18) ได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากการปรับตัวทางชีววิทยา เรียกว่า Adaptation ซึ่งเป็นความคิดพื้นฐานทางทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วินที่เชื่อว่า เผ่าพันธุ์ที่แข็งแรงเท่านั้น จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ นักจิตวิทยาได้ยืมเอาความคิดนี้มาใช้คำว่า Adjustment แทนคำว่า Adaptation นอกจากนี้ยังกล่าวว่าการปรับตัวของมนุษย์เป็นไป ตามแรงผลักดันสองอย่าง คือ

1. แรงผลักดันจากภายนอก (External demands) เกิดจากการที่มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม การที่มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกัน และต้องผูกพันกับผู้อื่น ดังนั้นคนเราจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคม ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

2. แรงผลักดันจากภายใน (Internal demands) อันได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ และความอบอุ่น เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุขสบาย และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิต ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ เช่น ความต้องการความอบอุ่นใจ ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม และความต้องการความสำเร็จ

เซอร์ล็อก (Hurlock, 1978, p. 260-261) ได้สรุปไว้ถึงการปรับตัวที่ดีจะมีลักษณะยอมรับสภาพของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ความเป็นประชาธิปไตย มีวิธีสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี และยังให้หลักในการพิจารณาการปรับตัวที่ดีไว้ 4 ประการ คือ

1. การแสดงออก ถ้าหากว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเหมาะสมกับความคาดหวังของกลุ่ม อายุ และระดับการพัฒนาแล้วก็จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
2. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกกลุ่ม
3. มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น และต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. มีความพอใจในตนเอง ทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ (2521, หน้า 9-10) กล่าวถึงการปรับตัว (Adaptation) ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม มีการปรับพฤติกรรมของตนให้เข้ากันได้ หรืออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชีวิต อาทิ ชายและหญิงแต่งงานกัน จำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากันตามความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้การปรับตัวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เช่น กรณีที่มีผู้อพยพจากถิ่นอื่นเข้ามาอยู่ในสังคมเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดพฤติกรรมกลุ่มขึ้น อาจทำให้เกิดความตึงเครียด และเป็นศัตรูกันระหว่างกลุ่มได้ ทำให้กลุ่มชนที่อยู่มาแต่เดิมต้องปรับตัวเพื่อรับกลุ่มใหม่ ขณะเดียวกันกลุ่มใหม่ก็ต้องปรับเปลี่ยนแบบการดำรงชีวิตและแนวคิดด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับระหว่างกัน และในลักษณะเช่นนี้ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไปด้วย

เออร์คอฟ (Arkoff, 1968, p. 4) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะพยายามต่อสู้เพื่อตอบสนองความต้องการ และบรรลุถึงเป้าหมายของตนเอง ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นจะอยู่ภายใต้แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมให้ประพฤติตนในแนวทางต่าง ๆ

ไคส์ และฮอฟลิง (Kyse & Hofling, 1974, p. 494) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งบุคคลใช้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสิ่งแวดล้อมของตนเอง โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม

สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่รบกวนความผิดปกติ ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกตัวบุคคล เพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดมีการปรับตัวดีหรือไม่นั้น ดูได้จากการที่บุคคลจะพึงมีความมั่นคงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

การปรับตัวของบุคคล

ลอว ฮุตางกูร (2522, หน้า 58) กล่าวว่า การปรับตัวของบุคคลโดยทั่วไปนั้นแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ การปรับตัวด้านร่างกายและการปรับตัวด้านจิตใจ ซึ่งการปรับตัวด้านร่างกายนั้นเป็นการปรับตัวต่อสิ่งเร้า โดยการเปลี่ยนแปลงการทำงานส่วนประกอบโครงสร้างเพื่อรักษาความสมดุลของชีวิต ส่วนการปรับตัวด้านจิตใจเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งเร้า โดยมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม บุคลิกภาพ ความเชื่อ ความคิด เพื่อขจัดความตึงเครียด และให้มีดุลยภาพ หรือความ สงบสุขของจิตใจ

การปรับตัวมีความสำคัญและความจำเป็นต่อมนุษย์ซึ่งมักจะกลายเป็นแรงผลักดันบางอย่างในตัวเองที่ก่อให้เกิดความต้องการจำเป็นหลายประการในชีวิต อาทิ ความต้องการอาหาร น้ำ ออกซิเจน และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เพื่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่าง นอกเหนือจากความต้องการทางร่างกายและสรีระ อีกด้วย ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทุกคนต้องการความอบอุ่นปลอดภัย ความรัก การได้รับความยกย่องนับถือ และความสำเร็จ เป็นต้น ความต้องการทั้งหลายเหล่านี้เป็นแรงที่กระตุ้นให้คนเรา คดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา และหากทุกคนสามารถได้ทุกสิ่งสมหวังตามที่ต้องการและเรียกร้องแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นได้ แต่ในชีวิตคนเราหาได้เป็นเช่นนี้ไม่ ทั้งนี้เพราะทุกคนที่เกิดมาไม่สามารถอยู่ลำพังตัวคนเดียวได้ ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสังคม นับตั้งแต่สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้านและชุมชน โดยมี วัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการกำหนดทางการประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามแบบฉบับที่วางไว้ เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อความเป็นระเบียบและประโยชน์สุขแก่ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ทินดอลล์ (Tindall, 1959 , p. 76) ได้กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวที่ดีไว้ 6 ประการ คือ

1. รักษาและคงไว้ซึ่งบุคลิกภาพ โดยอาศัยความสามารถในการผสมผสานความต้องการของตนกับพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความต้องการนั้น โดยพฤติกรรมดังกล่าวต้องเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อม

2. การปฏิบัติตามปทัสฐาน (Norm) ของสังคม

3. การยอมรับสภาพความเป็นจริง

4. มีความมั่นคง

5. มีวุฒิภาวะ

6. มีอารมณ์ในลักษณะที่เป็นปกติเสมอ คือ สามารถควบคุมอารมณ์ไม่ให้พุ่งชนไปกับสิ่งแวดล้อมภายนอก กล่าวคือ เมื่อพบกับความลำบากก็ไม่เสียใจจนหมดกำลังใจที่จะต่อสู้อุปสรรคเมื่อประสบความสำเร็จก็ไม่ดีใจจนลืมตัว

ด้วยเหตุนี้เอง ทุกคนจึงมีอาจตอบสนองความต้องการทุกอย่างได้ตั้งใจปรารถนา ความรู้สึกขัดแย้ง ความผิดหวัง ความรู้สึกสับสน ความว้าวุ่นใจ ความเคร่งเครียดอันเกิดจากปัญหาและอุปสรรคยอมเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จะมากหรือน้อยต่างกันไปในแต่ละชีวิตเท่านั้นเอง ความเคร่งเครียดกดดันภายในจิตใจหรือที่เรียกว่าความขឹងคับใจ ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินชีวิตเป็นสุข ดังนั้นคนเราจึงจำเป็นต้องรู้จักปรับตัวเพื่อบรรเทาความรู้สึกขឹងคับใจให้เบาบางลงเพื่อที่จะช่วยรักษาคุณภาพแห่งชีวิตไว้ให้ได้ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน

การปรับตัวของชุมชน

การปรับตัวของมนุษย์มีพฤติกรรมที่หลากหลาย การปรับตัวจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือชุมชนได้รับผลกระทบจากภายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือความเจริญที่ขยายเข้าสู่ชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไของค์ประกอบของชุมชน เป็นต้นว่า ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ผู้นำองค์กร และบริบทของชุมชนนั้น ๆ เมื่อชุมชนยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เกิดการคล้อยตามและมีการผสมกลมกลืนกับภายนอกแล้ว นั่นแสดงว่าการปรับตัวได้เกิดขึ้น การศึกษาการปรับตัวของชุมชน

จึงจำเป็นจะต้องศึกษาอดีตหรือประวัติศาสตร์ของชุมชนด้วย เพื่อจะได้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ว่าเป็นอย่างไร เช่น ในด้านการผลิต เดิมผลิตเพื่อกินเพื่ออยู่ ถ้าหากมีเหลือก็แลกเปลี่ยนหรือขายปัจจุบันผลิตเพื่อขายซึ่งขึ้นอยู่กับตลาดโลกและพ่อค้าคนกลาง ทั้งยังต้องใช้เทคโนโลยีการผลิต สมัยใหม่ การใช้พันธุ์พืช ยาปราบศัตรู ปลูก วิธีการ รวมทั้งระบบชลประทาน จะเห็นว่าการผลิตในอดีตกับปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และยังส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวในด้านความเชื่อ เช่น ประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินถูกยกเลิกไป ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันต่างๆ ภายในชุมชน ก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากแรงผลักดันอันเป็นต้นเหตุของความข้องคับใจแล้ว ลักษณะ โครงสร้างของ แต่ละสังคมอันมีวัฒนธรรมเป็นแกนกลางยังมีส่วนสร้างปัญหา และข้อขัดแย้งให้แก่คนในสังคม มากน้อยต่างกันไปอีกด้วย สังคมที่มีระเบียบประเพณี และวัฒนธรรมยุ่งยากซับซ้อนมากเพียงไร ย่อมสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งให้คนในสังคมมากเพียงนั้น ยิ่งสังคมใดได้รับความกระทบ กระเทือนทางวัฒนธรรมด้วยเหตุความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมก็ตาม คนในสังคมนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อน และกระทบกระเทือนตามไปด้วยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะว่า วัฒนธรรมของคนแต่ละชาติแต่ละกลุ่มเหล่า เป็นสิ่งที่หล่อหลอมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าเกิด มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นไม่ว่าในส่วนตัวส่วนหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลกระทบกระเทือนไปถึงส่วนอื่น ๆ ทั้งหมดและโดยปกติแล้วบุคคลแต่ละคนย่อมโอบอุ้มวัฒนธรรมในสังคมของตนไว้ ฉะนั้นความไม่คง ที่และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมใดก็ตาม ย่อมทำให้แบบแผนการปรับตัวและบุคลิก ลักษณะของตัวบุคคลภายในวัฒนธรรมนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมไปด้วย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดแรงผลักดันขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้สามารถศึกษา ถึง ทิศทางและแนวทางของการปรับตัวของบุคคลและชุมชน เมื่อมีการอพยพพื้นที่ ดังนั้นจากที่ ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การเผชิญต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เป็นเหตุให้บุคคลหรือชุมชน ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, หน้า 28-29) ได้กล่าวการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย

1. ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในสังคม ซึ่งสามารถมองได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 ปัจจัยที่แสดงอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลง (Manifest or Intended) ได้แก่ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (invention) การวางแผนทางสังคม การกระทำของปัจเจกบุคคลในสังคม เช่น ผู้นำ เป็นต้น

1.2 ปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ ความตึงเครียดภายในระบบสังคมและการขาดแคลนทรัพยากร ทำให้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกของสังคม ปัจจัยที่เห็นได้ชัดก็คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร ความแตกต่างขององค์ประกอบของประชากร เช่น อายุ เพศ และการศึกษา เป็นต้น

2.2 การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เปลี่ยนไป เช่น ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น

2.3 กลุ่มระบบจากภายนอก ได้แก่ การล่าอาณานิคมและการโจมตีจากชาติอื่น

2.4 การยืมวัฒนธรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชนชาติอื่น หรือการยอมรับวัฒนธรรมอื่นมาใช้ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (อ้างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2534, หน้า 71-72) ได้กล่าวการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ว่าตัวแปรเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมีอยู่หลายตัวแปร แต่แต่ละตัวแปรสามารถแยกแยะเพื่อการวิเคราะห์ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. นิเวศวิทยา

สภาพทางนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สามารถกล่าวถึงสภาพนิเวศวิทยาที่อุดมสมบูรณ์พอสมควร และไม่อุดมสมบูรณ์ ถ้าหากชุมชนใดอยู่ในสภาพที่มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ย่อมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอัตราที่ช้ากว่าชุมชนที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ และยังมีผลต่อการพัฒนาชีวิตของประชากรให้ดีขึ้นอีกด้วย หมายความว่า ถ้าสิ่งแวดล้อมในด้านภูมิศาสตร์ดี มีที่ดินทำกินที่อุดมสมบูรณ์ก็ส่งผลให้มีรายได้ดีขึ้น นำรายได้มาปรับปรุงความเป็นอยู่ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

2. การยอมรับสิ่งใหม่

ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้จะต้องมีแหล่งที่มาอยู่ 3 ประการ

1. การค้นพบ (Discovery) คือ การที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากร หรือ การค้นพบพืชผลทางการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพหรือมีรายได้ดีกว่าเดิม
2. การคิดค้นประดิษฐ์ (Invention) คือ การที่มีผู้คิดค้น ประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นและมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็หันมารับสิ่งใหม่ ๆ นั้นมาใช้กันมากขึ้นเรื่อย ๆ
3. การแพร่กระจาย (Diffusion) คือ การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมอื่น หรือ สังคมภายนอกเรียกว่าเป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่ง เช่น การที่ชาวนาได้รับความรู้ เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำการเกษตรจากประเทศตะวันตก

ทิตยา สุวรรณะชญ (2527, หน้า 114 - 117) กล่าวถึงกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอาจจะแยกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. การเกิดการเปลี่ยนแปลงแก่หน่วยสังคมโดยเอกเทศ (Isolated change) คำว่า หน่วยสังคมนั้นอาจจะหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือสถาบัน
2. การเกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะกลุ่ม (Compartmental change) โดยที่ระบบสังคมเป็นระบบของความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม และในกระบวนการของความสัมพันธ์นั้นก็เป็น การแบ่งแยกลักษณะตามฐานะตำแหน่งและกลุ่มสังคม

3. การเกิดการเปลี่ยนแปลงสะสม (Accumulative change) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อทางสังคมเข้มข้น (Intensity of interaction) โดยธรรมชาติของมนุษย์ที่มุ่งจะสร้างความคล้ายคลึง สร้างกลุ่ม ประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์มากขึ้น ก็ย่อมจะทำให้การเปลี่ยนแปลงขยายวงออกไป

4. การเปลี่ยนแปลงประนีประนอม (Accommodative change) เป็นลักษณะของกลุ่มที่ยอมรับทั้งโดยสมัครและโดยกดดัน โดยไม่มีการตอบโต้หรือต้านทาน ในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงสะสมอาจจะแปรไปเป็นการเปลี่ยนแปลงขัดแย้งได้

5. การเปลี่ยนแปลงขัดแย้ง (Conflict change) เป็นลักษณะของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยรวมตัวกันต่อต้าน กลายเป็นภาวะข่มขู่ต่อสวัสดิภาพของแต่ละกลุ่มจนกลายเป็นขั้นตอนของการแยกตัวจากกัน โดยเด่นชัด สภาพเช่นนี้มักจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและกว้างขวาง

เลนสกี (Lanski อ้างในจามะรี พิทักษ์วงศ์, 2529, หน้า 10 - 11) กล่าวถึงปัจจัย 5 ประการ ที่มีผลกระทบต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1. ต้นทุนความรู้ที่สังคมสะสมไว้ ยิ่งมีมากยิ่งมีการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้มาก เพราะการประดิษฐ์ คือ การเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วมารวมกันในรูปใหม่ยังมีชิ้นส่วนองค์ประกอบต่าง ๆ จำนวนมากก็ยังมีทางที่จะเอามารวมกันเป็นสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่าย

2. จำนวนประชากรในสังคม ยังมีประชากรมากยังมีนักคิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้มาก แต่ถ้าจำนวนประชากรมากเกินไปจนขาดสมดุลระหว่างจำนวนทรัพยากรธรรมชาติกับจำนวนประชากรก็อาจทำให้เกิดการหยุดนิ่งหรือล่าหลังได้

3. การติดต่อกับสังคมอื่น สิ่งมีการติดต่อระหว่างกันมาก ย่อมเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะสามารถหยิบยืมวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน หรือมีการแพร่กระจาย (Diffusion) ของวัฒนธรรมได้

4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมีมาก สังคมก็ต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เช่น ชาวเขาที่เคยสามารถร่อนแร่ทำกรากสิกรรมแบบถางป่า ซึ่งเคยสามารถทวนกลับมาที่เดิมทุก 10-20 ปี อ้างคนว่า ป่าได้ขาดความอุดมสมบูรณ์เกิดจากการพังทลายของหน้าดิน ไม่สามารถทำกรากสิกรรมได้ต่อไป อาจจะต้องหยุดการร่อนแร่หันมาทำกรากสิกรรมเป็นหลักแหล่งและยอมรับเทคโนโลยีจากที่อื่นมาใช้ เช่น การใช้ปุ๋ยบำรุงดินเพื่อจะได้ทำกรากสิกรรม

ในที่เดิม ได้นาน ๆ และต้องทำการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น เพื่อหาเงินมาซื้อเทคโนโลยีที่จำเป็นมาใช้ในการผลิต

5. ทักษะของสังคมต่อการเปลี่ยนแปลง สังคมที่มีทัศนคติที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการทดลองสิ่งใหม่ ๆ ย่อมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าสังคมที่ยึดมั่นในประเพณีโดยไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือการทดลองสิ่งใหม่ ๆ เลย

อร กิ่งแก้ว (2522, หน้า 3) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมเดิมของตน อันเป็นผลทำให้เกิดการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ หรือเป็นเรื่องของการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ไปปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สรุปได้คือ

1. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ต้องมีความสามารถในการวางแผน คาดคะเน มีความสามารถในการเลือกสื่อกลางในการติดต่อ
2. สิ่งปฏิบัติใหม่ ๆ หรือความคิด (Innovation) ที่จะนำไปเผยแพร่เพื่อให้เกิดการยอมรับ สิ่งใหม่ หมายความว่า สิ่งนั้นต้องนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่ยุ่งยาก ประหยัดและเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคม
3. ผู้รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานโดยทั่วไป ความสามารถในการรับข่าวสาร ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อสิ่งใหม่ ๆ ต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลง และต่อตนเอง
4. สภาพสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ สภาพสังคม และวัฒนธรรมเดิมจะเอื้ออำนวยต่อการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ได้แค่ไหน อย่างไร เช่น ระบบการถือครองที่ดิน องค์กรทางสังคม สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนความเชื่อบางประการของคนในสังคม
5. สมรรถภาพในการดำเนินงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้กลุ่มคนนั้น ๆ เห็นถึงผลประโยชน์หรือเสียผลประโยชน์ในการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ ได้แค่ไหน เช่น สถาบันสินเชื่อ สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร การตลาด สื่อมวลชน และโครงสร้างทางสังคม เป็นต้น

มัวร์ (Moore อ้างในศิริลักษณ์ ตะนะวิไชย, 2534, หน้า 28-29) ได้เสนอข้อสรุปเกี่ยวกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันว่ามีลักษณะดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือวัฒนธรรมใด ๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นปกติ
2. การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่จะมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาและพื้นที่
3. เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง จึงสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องไปยังทุกหนทุกแห่งได้ในทำนองเดียวกัน
4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผนหรือเป็นผลกระทบจากการเสนอนวัตกรรมใหม่ จะมีมากกว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง
5. เทคโนโลยีทางด้านวัตถุและความคิดทางด้านสังคมใหม่ มีการขยายตัว และเผยแพร่ ออกไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดผลกระทบที่สะสม แม้บางเรื่องอาจจะล่าช้าก็ตาม
6. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อบุคคล และสังคมเนื่อง จากโอกาสที่บุคคลจะติดต่อกันอย่างใกล้ชิดมีมากขึ้น และไม่มีใครที่จะหลบเลี่ยงผลกระทบดังกล่าวได้

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบที่มีต่อการจัดองค์กรทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิตจะเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตตามกลไกการตลาด สัดส่วนของประชากรภาคเกษตรกรรมจะลดลงมีความต้องการแรงงานฝีมือ เปลี่ยนสัดส่วนคนงานระดับต่าง ๆ ต้องการบุคลากรด้านวิชาชีพมากขึ้นมีการโยกย้ายแรงงานมากขึ้นและบ่อยขึ้น มีการจำแนกบทบาทและความรับผิดชอบของแรงงานแต่ละสาขาชัดเจนขึ้นเพื่อการลงทุน ส่งเสริมการตลาดควบคู่ไปกับการขยายการผลิต และต้องมีการพึ่งพาอย่างใกล้ชิดในระหว่างแต่ละสาขา
2. ผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรและนิเวศวิทยา การเคลื่อนไหวของอัตราการเกิดและอัตราการตาย จะมีผลต่อการกำหนดแนวทางการควบคุมประชากร และการขยายตัวของเมืองใหญ่ ตลอดจนการใช้ทรัพยากร

3. ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม โครงสร้างของครอบครัวจะเปลี่ยนไปมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การตัดสินใจในการแต่งงานเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น บทบาทของสตรีมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงและการชี้แนะทางสังคมให้ความสำคัญแก่การศึกษามากขึ้น การเพิ่มบทบาทของสื่อมวลชนในการรู้หนังสือ และวัฒนธรรมเป็นมาตรฐาน การรวมตัวเป็นชมรมและสมาคม การใช้เหตุผลในการนับถือศาสนา การเปลี่ยนแปลงระบบการให้รางวัล และโครงสร้างรายได้ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการเมืองและการจัดการ

แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2521, หน้า 66) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นวิธีการที่รับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาปฏิบัติ การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะมีมากเมื่อสังคมหนึ่งถูกรุกรานและอีกฝ่ายหนึ่งชนะ การติดต่อสัมพันธ์กันย่อมจะรับวัฒนธรรมของกันและกัน สังคมต่าง ๆ ย่อมจะหวงแหนและรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนไว้ และพยายามป้องกันการผสมผสานโดยการพยายามไม่ให้สนิทสนมกันหรือกีดกันหรือสร้างกฎเกณฑ์เพื่อไม่ให้ติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งการผสมผสานวัฒนธรรมมักจะเกิดขึ้น เมื่อสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อเกี่ยวข้องกับสมาชิกอีกวัฒนธรรมหนึ่งมาเป็นเวลานาน

ปาร์ค และ เบอร์เกสส์ (Park & Burgess อ้างในสนิท สมักรการ, 2525, หน้า 23) นักสังคมวิทยาจากมหาวิทยาลัยชิคาโกได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความกลมกลืนทางวัฒนธรรมว่า กระบวนการสอดแทรกระหว่างกันและการเชื่อมตัวเข้าหากัน ซึ่งทำให้บุคคลและกลุ่มชนได้มีความแสวงหาความจำ ความเข้าใจ และทัศนคติของบุคคลและกลุ่มชนอื่น และด้วยการมีส่วนร่วมในด้านประสบการณ์และประวัติศาสตร์เดียวกันได้นำบุคคลและกลุ่มชนเหล่านั้นไปสู่สภาพชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน

โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) ราฟ ลินตัน (Ralph Linton) และเมลวิลล์ เจ เฮอร์สโกวิทส์ (Melville J. Herskovits) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ให้คำจำกัดความการกลืนกลายวัฒนธรรมว่า การกลืนกลายวัฒนธรรมประกอบด้วยปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมา

จากที่กลุ่มชนซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาทำการติดต่อกัน โดยตรงต่อเนื่องกันไป และก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นตามมาในแบบแผนวัฒนธรรมเดิมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย

การ์ดอน (Gardon อ้างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, หน้า 89) ได้สร้างตัวแปรให้เห็นถึงกระบวนการของความกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็น 7 กระบวนการย่อย

1. การเปลี่ยนแบบแผนวัฒนธรรมไปสู่วัฒนธรรมของสังคมเจ้าของถิ่น คือ การที่ชนกลุ่มน้อยได้เปลี่ยนแบบแผนการดำรงชีวิต หรือวัฒนธรรมของตนไปรับวัฒนธรรมของเจ้าของถิ่น มีการยอมรับวิธิตำเนินชีวิตอย่างเห็นได้ชัด และเป็นเรื่องของการผสมผสานทางวัฒนธรรม
2. การได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิกในองค์กร หรือสถาบันในระดับท้องถิ่นเป็นการกลมกลืนทางโครงสร้าง ชนกลุ่มน้อยสามารถจะทำงานในองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างดี
3. การแต่งงานระหว่างกลุ่มอย่างแพร่หลาย การแต่งงานนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้
4. สังคมเจ้าของถิ่นมีความรู้สึกเป็นประชากรกลุ่มเดียวกัน
5. การไม่มีความเคียดแค้น เป็นที่ยอมรับระหว่างกลุ่ม
6. การไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นความกลมกลืนทางการยอมรับทางพฤติกรรม
7. การไม่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมและอำนาจ เป็นลักษณะของความกลมกลืนทางด้านประชากรพลเรือนทั่ว ๆ ไป เสมือนหนึ่งเป็นพลเมืองหรือพวกเดียวกัน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมมาอธิบายเพื่อทำให้กรอบในการศึกษาถึงการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากการอพยพพื้นที่ที่มีความชัดเจนขึ้น จากที่ได้กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการของความกลมกลืนทางวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจากแบบแผนวัฒนธรรมเดิมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นผลนำไปสู่การผสมผสานวัฒนธรรมและสภาพชีวิตวัฒนธรรม ร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ของคนเราเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา นับตั้งแต่เกิดจนตาย ในการดำรงชีวิตประจำวัน คนเราต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือต้องควบคุมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพของตน จึงมีความจำเป็นที่แต่ละคนจะต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอและได้รับความรู้จากหลาย ๆ ทาง แต่ละคนมีการเพิ่มพูนความเฉลียวฉลาดของตน จากการมีประสบการณ์ในชีวิตและจะมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่จะต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

ฟิลิป เอช. คอุมส์ (Philip H. Coombs อ้างใน อุ่นตา นพคุณ, 2523, หน้า 10-12) กล่าวว่า การศึกษา คือ การเรียนรู้ ไม่ว่าจะที่ไหน เมื่อไร หรือด้วยวิธีการใด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่องติดต่อกันตลอดชีวิต ตั้งแต่วัยแรกสุดของการเป็นทารกจนถึงวัยชรา โดยอาศัยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กัน ซึ่งจำแนกการเรียนรู้ได้ 3 ประเภท คือ

1. การศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย เป็นการเรียนรู้แบบที่เป็นธรรมชาติที่สุด หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้แบบสัญชาตญาณ หมายถึง กระบวนการศึกษาตลอดชีวิตที่บุคคลได้รับและสะสมความรู้ ทักษะ ทศนคติและความเข้าใจจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว การทำงาน การเล่น จากตัวอย่างและทัศนคติของครอบครัว การเดินทาง การอ่าน หนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย ไม่มีการจัดระบบ ไม่มีแบบแผน แต่มีความสำคัญอย่างมากในการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละคนแม้แต่คนที่เข้าโรงเรียนแล้ว
2. การศึกษาในระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่สถาบันทางการศึกษารับผิดชอบอยู่โดยตรง เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นการเรียนรู้โดยจัดระบบการแบ่งอายุของนักเรียน กำหนดพื้นฐานความรู้ การจัดชั้นตอนเป็นระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา อาชีวศึกษา มีการให้วุฒิบัตร ประกาศนียบัตร ปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จชั้นตอนต่าง ๆ โดยการวัดและประเมินผล ผู้ที่ถูกคัดเลือกให้ผ่านจะมาเป็นระบบ
3. การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นโดยสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม นอกเหนือไปจากสถาบันทางการศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดไว้นอกระบบโรงเรียน

อาจจะดำเนินการโดยแยก หรือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกิจกรรมใหญ่ของสถาบัน หรือหน่วยงานที่จัดกิจกรรมนั้น ๆ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจทางการศึกษาของผู้เรียน

อุ๋นตา นพคุณ (2523, หน้า 10-12) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่มนุษย์เราเกิดมาสัมผัสตามองดูโลกก็เริ่มการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด ทารกเรียนรู้จากการร้อง มารดาจะตอบสนองโดยการให้นม เมื่อทารกเจริญเติบโตขึ้นจะเรียนรู้และพัฒนาการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น รู้จักใช้นิ้ว ไข่มือ หัดคลาน นั่ง เดิน และวิ่งเข้าสู่วัยมีเพื่อนจากการเล่น การสมาคมกับผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ การให้ การรับ การอยู่เป็นกลุ่ม ครูคนแรกของมนุษย์เราก็คือ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติมิตร การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการอบรม สั่งสอนภายในครอบครัว จากการได้ฟังเรื่องเล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้ามของสังคมความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การสนทนาระหว่างกลุ่มเพื่อนฝูง การทำงาน การทัศนจร การบันเทิง เป็นต้น

มัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowles อ้างใน ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์, 2534, หน้า 66-67) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า เป็นการเรียนรู้จากความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ที่จะเป็นผู้สามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ประสบการณ์ที่ตนเองได้สั่งสมมาตลอดชีวิต คือ ทรัพยากรสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตนเองมีความพร้อมในการเรียนรู้ ก็เนื่องจากได้ผ่านระดับขั้นของการพัฒนาในระดับต้น ๆ มาแล้วทำให้ผู้ใหญ่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้มาเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองได้

นอกจากนั้น ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ (2535) ได้ศึกษา เรื่อง ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชนบทภาคเหนือพบว่า ระบบการเรียนรู้สืบเนื่องมาจากโครงสร้าง ปัจจัย ทรัพยากร เงื่อนไข และสถานการณ์ ที่ทำให้ต้องเรียนรู้ มีรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบการเรียนรู้และการอบรมจากภายนอกชุมชน โดยมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางครอบครัว วัด โรงเรียน ตลอดจนศูนย์กลางการเรียนรู้อื่น ๆ ในท้องถิ่นด้วย โดยระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญเริ่มถ่ายทอดกันในครอบครัว ด้วยการใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกับผู้สอน คือ ผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้หรือ

ประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ผู้เรียน คือ ลูกหลานหรือเครือญาติที่มีแรงจูงใจจากตัวอย่างความสำเร็จในอาชีพของคนรุ่นก่อน การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวจะเกิดตลอดเวลา ผู้ที่เรียนชำนาญแล้วก็จะกลายเป็นผู้สอนคนในรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

นอกจากระบบการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัวแล้ว ยังมีระบบการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญจากวัด ผู้เรียน ได้แก่ ภิกษุ สามเณรหรือศิษย์วัด ที่จะเรียนหนังสือ ความรู้ทางศาสนา จริยธรรม และความรู้อื่น จากพระภิกษุที่มีความรู้และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ปัจจุบันระบบการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากวัดยังคงมีอยู่ และยังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ได้เข้ารับการถ่ายทอด ความรู้จากวัด โดยการบวชเรียน

ระบบการเรียนรู้ในชุมชนระยะต่อมา ได้แก่ โรงเรียนซึ่งในระยะแรกไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากนัก แต่ต่อมามีผู้ให้ความสำคัญต่อการรู้หนังสือมากขึ้น และการมีค่านิยมที่ยกย่อง ผู้มีความรู้ทางด้านหนังสือ ประกอบกับบ้านเมืองเริ่มเจริญขึ้น ผู้ปกครองจึงมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป มีความต้องการให้ลูกหลานได้รู้หนังสือและส่งเข้าเรียนในโรงเรียน นอกจากนั้น ตัวอย่างปัญหาการไม่รู้หนังสือของชาวบ้านที่ต้องติดต่อกับผู้อื่น ก็เป็นสาเหตุที่ประชาชนอยากให้ลูกหลานได้มีความรู้ด้านหนังสือ ได้มีการจัดส่งลูกหลานให้เข้าโรงเรียนแต่การที่เนื้อหาสาระของการเรียนในโรงเรียนมีความแตกต่างไปจากบ้านและวัด จึงเป็นการนำเด็กในท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ แบบใหม่ที่แปลกจากระบบการเรียนรู้ที่เคยมีมาในท้องถิ่นด้วย

ศูนย์กลางการเรียนรู้ในท้องถิ่นได้เปลี่ยนจากวัดเป็นโรงเรียน ตลอดจนการเรียนรู้ที่ได้รับจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เสียงตามสายประจำหมู่บ้าน แหล่งการเรียนรู้ตามอศยาศัยเกิดขึ้นทั่วไป ตามการขยายตัวของสื่อมวลชน เป็นสถานการณ์ที่ผลักดันให้ประชาชนขวนขวายที่จะเรียนรู้ การมีสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ใกล้ตัวผู้เรียน ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น และมีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของครอบครัวของตนได้มากยิ่งขึ้น (ชูเกียรติ ธีสุวรรณ, 2535)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การดำรงชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือควบคุมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดความอยู่รอด มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง

การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ จากตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นการเรียนรู้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ชุมชนได้รับรู้เรื่องราว ข่าวสาร ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2527) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น : หมู่บ้านอัมพวัน และหมู่บ้านคำแก่นคูณ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนทั้งสองแห่ง มีปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐาน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการสื่อสารปัจจัยภายใน ได้แก่ นิเวศวิทยา และบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล ปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าปัจจัยภายใน เป็นที่สังเกตว่าโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนนั้น

ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย (2534) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ของภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษาจากระบบ พบว่า สังคมวัฒนธรรมและค่านิยม ของประชาชนเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ประชาชนเลิกประกอบอาชีพเกษตรกรรม หันมา รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและค้าขาย รายได้ของประชาชนเคยขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการ เกษตรเปลี่ยนเป็นรายได้จากการรับจ้าง ค่านิยมที่มีต่ออาชีพเปลี่ยนไปทำให้ค่านิยมที่มีต่อการศึกษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงตามไป

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุริชัย หวันแก้ว (2530) ได้ศึกษา ปัจจัยทางสังคมและ วัฒนธรรมในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชนบทไทย พบว่า ได้มีผู้ศึกษาถึงผลกระทบจาก กระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมในชนบทไทยดังนี้ คือ วิทยาการ เชียงดูล ศึกษาสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่สำคัญในชนบทภาคกลาง ตั้งแต่ปี 2503-2533 โดยเป็นการศึกษาในแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการ

ผลิตพลังงานผลิต วัฒนธรรม อุดมการณ์ อันเป็นตัวประกอบสำคัญที่ช่วยให้ระบบสังคมดำรงอยู่ได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้กรุงเทพเป็นศูนย์กลางในการควบคุมการค้า การส่งออก โดยมีภูมิภาคต่าง ๆ เป็นบริวารรอบนอกสังคมหมู่บ้านในแต่ละแห่ง ได้ถูกดึงเข้ามาสู่โครงสร้างระบบเศรษฐกิจที่ผูกติดอยู่กับกรุงเทพฯ และโยงไปสู่การพึ่งพากับตลาดโลกอีกชั้นหนึ่ง

จุฑารัตน์ เมืองแก้ว (2537) ได้ศึกษาการปรับตัวของชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทในภาคเหนือ ศึกษากรณีบ้านเปือ อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการปรับตัวของชุมชนด้านการผลิต โดยการผลิตทางด้านการเกษตรลดน้อยลง ชุมชนมีการปรับตัวโดยการออกไปประกอบอาชีพรับจ้างและบริการในเมืองมากขึ้น โดยมีเงื่อนไขที่เกิดจากภายนอกชุมชน คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม การค้าเสรี และการบริการ ด้านความเชื่อของชุมชนเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ลดลงบางอย่างถูกยกเลิก ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนมีการปรับตัวเป็นชุมชนกึ่งเมืองประกอบอาชีพนอกบ้าน จึงทำให้ความสัมพันธ์และกิจกรรมในครอบครัวที่เคยมีกลับน้อยลง

บุญมา นครินทร์ (2515) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางประการของชาวชนบทไทย พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในชนบทไทยค่อย ๆ เปลี่ยนไป กล่าวคือ สังคมชนบทไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งแต่เดิมระบบความสัมพันธ์ทั้งในการผลิต และในด้านครอบครัวมีความใกล้ชิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญต่อหัวหน้าครอบครัว แต่ตัวอย่างเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีปัจจัยที่ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประการแรกคือ ปัจจัยทางด้านความเจริญทางเทคโนโลยีซึ่งได้แก่ เครื่องทุ่นแรงใช้แทนแรงงานคนและสัตว์ ทำให้คนมีเวลาว่างพอที่จะไปทำงานนอกบ้าน นอกจากนั้นระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ประเพณีลงแขก ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการจ้างแรงงานแทน ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับการทดแทนบุญคุณได้ลดความสำคัญลง ประการที่สองคือ สถาบันครอบครัวไม่สามารถสนองความต้องการของบุคคลในครอบครัวได้ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องช่วยตนเอง ลักษณะความสัมพันธ์บางอย่างเปลี่ยนไป เช่น อำนาจของพ่อในลักษณะผู้นำครอบครัวลดลง สถานภาพของพ่อและแม่เป็นเพียงศูนย์รวมทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวมากกว่า

ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2535) ได้ศึกษาองค์ความรู้นิเวศวิทยาของชุมชนเกษตรกรรมในเขตป่า ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนเกิดขึ้นจากเงื่อนไขของการใช้อำนาจ และการครอบงำจากรัฐด้วยกลไกของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การบังคับให้เปลี่ยนแปลงด้วยระบบโรงเรียน และการเก็บภาษีที่ดินของรัฐ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ โดยปราศจากความเข้าใจถึงรากฐานความรู้และระบบวัฒนธรรมของชุมชน และด้วยทัศนคติพื้นฐานของการเหยียดทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและมโนทัศน์ของชุมชนที่มีต่อธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในที่สุด

กัญญา ณ เชียงใหม่ (2538) ได้ศึกษาการปรับตัวของผู้นำชุมชนในเขตชุมชนชานเมืองเชียงใหม่ พบว่ากระบวนการปรับตัวของผู้นำชุมชนชานเมืองเชียงใหม่ใช้กระบวนการปรับตัวทางด้านกรมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ทำให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธา ขณะเดียวกันก็เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ให้ผลในเรื่องของงานประจอบกับความรู้ ความสามารถและบุคลิกพื้นฐานส่วนตัวของผู้นำที่ทำให้ประสบความสำเร็จ อิทธิพลของปัจจัยที่ให้ผลต่อการปรับตัวของผู้นำโดยทั่วไปมีทั้งประสบการณ์ แนวคิด การเรียนรู้ การถ่ายทอดของครอบครัวและแบบอย่างที่ได้ซึมซับในสังคม เป็นปัจจัยที่มีการปรับตัวด้านบุคลิกภาพและชีวิตส่วนตัว การปรับตัวทางด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น การปรับตัวด้านการมีความสัมพันธ์จากภายนอก โดยมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นสื่อช่วยเสริมแรงในการปรับตัวทางด้านกรพัฒนาเศรษฐกิจ ความรู้ข่าวสาร การติดต่อกับภายนอก รวมทั้งการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ

แสงอรุณ เจริญจันทร์แดง (2540) ได้ศึกษาผลกระทบทางสังคมของการอพยพประชาชน เนื่องจากการขยายเหมืองลิกไนต์แม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 8 และ 9 อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่าชุมชนเมาะหลวงได้รับการอพยพจากการขยายเหมืองลิกไนต์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ทำให้คนในชุมชนได้รับผลกระทบทางสังคมด้านลบ เนื่องจากที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการอพยพชุมชน มิได้คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมที่ชุมชนจะได้รับ ดังนั้นการเตรียมการอพยพจึงมิได้มีการศึกษาถึงวิถีชีวิตชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

ของชุมชนทำให้มิได้มีการคาดการณ์เรื่องผลกระทบทางสังคมที่ชุมชนจะได้รับ จนส่งผลให้ชุมชน
 เมาะหลวงใหม่ได้รับผลกระทบทางสังคมและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และ
 การเปลี่ยนแปลงปัจเจกบุคคลและครอบครัว การย้ายชุมชนมาอยู่ที่ใหม่ในด้านการจัดการชุมชนนั้น
 ชุมชนเมาะหลวงได้รับผลกระทบเรื่องความขัดแย้งที่เนื่องมาจากการจัดการชุมชนที่ก่อให้เกิดความ
 ขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่นเดิมกับผู้ที่มาอยู่ใหม่ ผลกระทบทางสังคมด้านลบที่ชุมชนได้รับทำให้
 ชุมชนเมาะหลวงกลายเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปราะบาง และต้องใช้เวลานาน
 ในการพยายามที่จะทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมดีขึ้น เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ภายใต้บริบท
 ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี

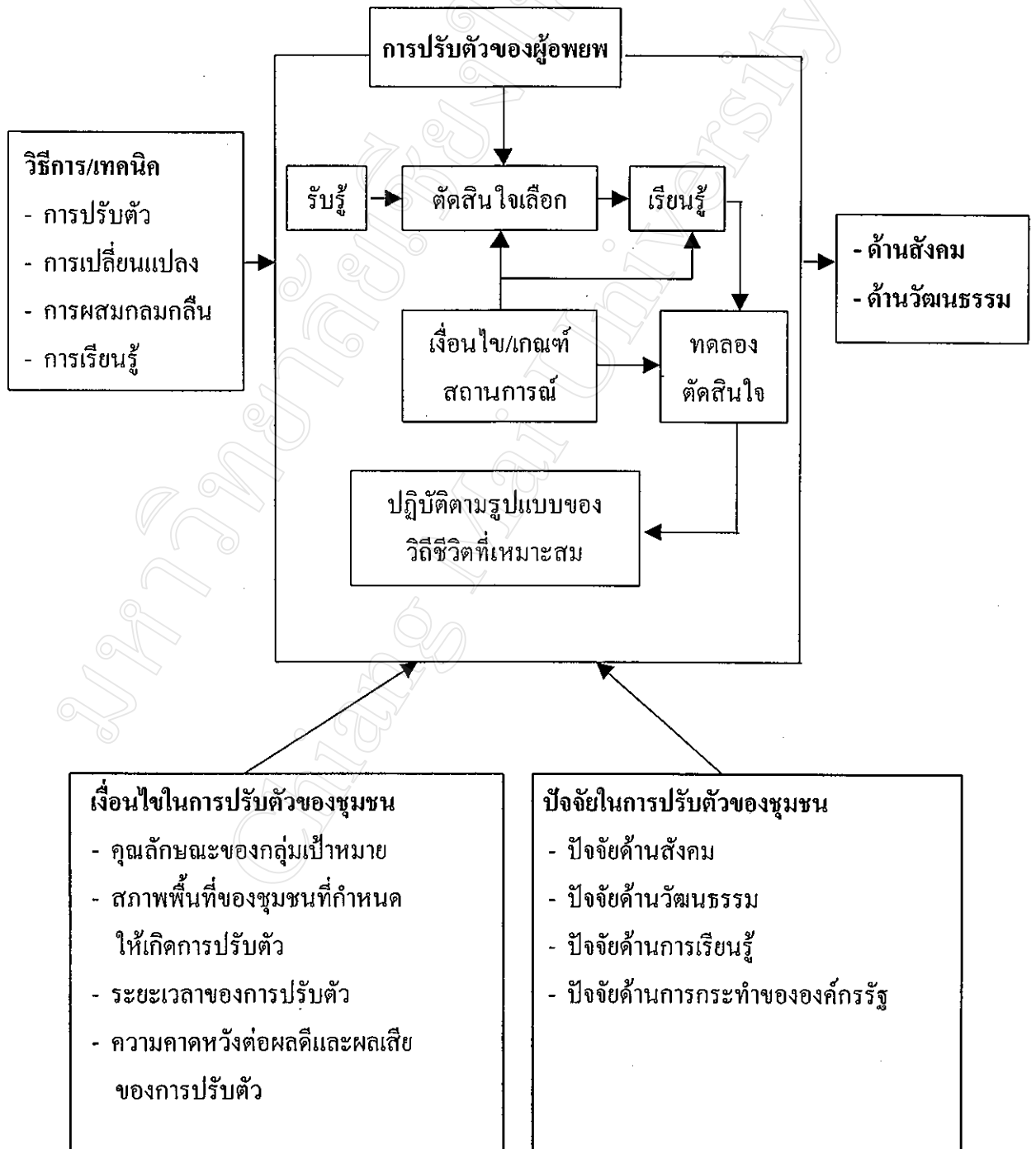
วรรณิ ดวงดิวิรัตน์ (2540) ได้ศึกษาการปรับตัวของครอบครัวในชุมชนชนบทใน
 สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีผล
 กระทบต่อชุมชนและครอบครัว มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ อาชีพภาคเกษตรถูกลด
 ความสำคัญลง มีการประกอบอาชีพอื่น เช่น การรับจ้างทั้งในและต่างประเทศ ความสัมพันธ์
 แบบเครือญาติมีลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้รับผลกระทบเนื่องจาก
 อิทธิพลของสื่อและสิ่งยั่วยุจากสังคมภายนอก ประเพณี ค่านิยมและความเชื่อบางอย่างของชุมชน
 และครอบครัวได้รับผลกระทบเนื่องจากชุมชนให้ความสนใจกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำให้ไม่มี
 เวลาที่จะใส่ใจกับวิถีปฏิบัติ วัยรุ่นมีการคบหาเพื่อนต่างเพศและตัดสินใจเลือกคู่ครองเองมากขึ้น
 ผู้หญิงออกทำงานช่วยหารายได้ เกิดความห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว มีค่าใช้จ่ายในการ
 บริโภคและการซื้อหาสิ่งของจากร้านค้ามาใช้มากขึ้น ไม่มีเวลาหาอาหาร และอาหารจากแหล่ง
 ธรรมชาติหาได้ลำบาก ค่านิยมและความเชื่อในการรับประทานอาหารต้องห้ามของหญิงหลังคลอด
 ยาสมุนไพรและวิธีการพยาบาลแบบพื้นบ้านถูกลดบทบาทและความสำคัญไปบ้าง และนิยมไปรับ
 การรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐมากกว่า

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สามารถอธิบายได้ว่า
 การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดขึ้น จะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางสังคมและ
 วัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละชุมชนและต้องมีการปรับตัวจากวิถีชีวิตดั้งเดิมไปสู่แนวทางใหม่ โดยมี

เงื่อนไขที่เกิดจากภายนอกชุมชนมาเป็นตัวกำหนดและมีปัจจัยด้านความเจริญทางเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว คอยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเนื่องจากการอพยพพื้นที่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวจากวิถีชีวิตดั้งเดิมไปสู่แนวทางใหม่ โดยอาจจะทราบเป้าหมายการปรับตัวชัดเจนหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่า เมื่อชุมชนมีการอพยพจากการดำเนินการของรัฐ ชุมชนจะมีการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร แนวทางการอยู่รวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง เพื่อให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีพอยู่ในชุมชนใหม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่า คำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและการแก้ไขปัญหา เป็นแนวทางในการอพยพชุมชนต่อไปได้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้อง 4 แนวคิด ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว ซึ่งส่งผลถึงการปรับตัวของบุคคลและชุมชน เพื่อให้สามารถศึกษาถึงทิศทางและ แนวทางของการปรับตัวเมื่อต้องเผชิญต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เป็นเหตุให้บุคคลและชุมชนต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ แนวคิดที่สองเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาถึงตัวแปรที่ทำให้เกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง เป็นผลกระทบที่มีต่อการจัดองค์กรทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรและนิเวศวิทยา และผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม ครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดที่สามเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาถึงกระบวนการของความกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการปรับตัวขึ้นจากแบบแผนวัฒนธรรมเดิม นำไปสู่การ ผสมผสานวัฒนธรรมและสภาพชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน และแนวคิดที่สี่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ เพื่อศึกษาถึงการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการอยู่รอดในชุมชน การเรียนรู้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ชุมชนได้รับรู้เรื่องราว ข่าวสาร ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนี้มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ของการปรับตัวตามประเด็นที่จะศึกษา ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย